

Biblioteksplan för Hässleholms kommun 2019 - 2022

Antagen av Kultur- och fritidsnämnden XXXX-XX-XX

Innehåll

1. Inledning	3
1.1 Bibliotekets uppdrag enligt lag, riktlinjer och styrdokument.....	4
2. Beskrivning av biblioteksverksamheten i Hässleholm	5
3. Samarbeten	6
3.1 Samarbetet inom kommunen	7
Socialförvaltningen.....	7
Barn- och utbildningsförvaltningen.....	7
Förvaltningen för Arbetsmarknad och Kompetensutveckling	7
Omsorgsförvaltningen	8
3.2 Övriga samarbeten	8
4. Digital delaktighet och digital utveckling	9
4.1 Digidelcenter	9
5. Teoretisk utgångspunkt	10
5.1 Rum för lärande.....	11
Folkbibliotek	11
Skolbibliotek	12
5.2 Rum för inspiration.....	12
Folkbibliotek	12
Skolbibliotek	13
5.3 Rum för möten	13
Folkbibliotek	14
Skolbibliotek	14
5.4 Rum för skapande.....	14
Folkbibliotek	15
Skolbibliotek	15
6. Referenser	16

1. Inledning

*Vad skulle jag ha gjort utan er? Min dagliga tur till biblioteket är det som håller mig uppe.
(Låntagare på stadsbiblioteket)*

*När jag läser Hemsöborna i lättläst version ler de boende igenkännande åt Karlsson och hans idéer.
(Högläsare på äldreboende som får litteraturhjälp på biblioteket)*

Om inte bibliotek fanns idag och någon skulle komma på att uppfinna en plats där man kan få tillgång till böcker, datorer, hjälp av professionell expertis och allt detta till priset av noll kronor skulle den personen bli betraktad som mer eller mindre galen (fritt citerat från poeten Emil Jensen). Men, nu finns bibliotek till allas glädje och än så länge är det självklart att det ska vara fritt tillgängligt för medborgaren och lagstadgat att varje kommun ska ha biblioteksservice.

Bibliotek står som institution på en stadig grund i det svenska demokratiska samhället. De ska garantera möjligheten till fri information och vara tillgängliga och öppna för alla. Biblioteken har en viktig roll som stöd för det livslånga, både formella och informella, lärandet, vars betydelse ökar i samhället. Besöket på bibliotek ska ske på lika villkor för alla och tillgänglighet är en förutsättning. Det är idag den institution som har störst förtroende hos medborgarna och är även den mest besökta, vilket i sin tur medför ett ansvar för det styrande samhället att förvalta.

På nationell nivå pågår ett arbete med en nationell biblioteksplan. KB, Kungliga biblioteket, har fått ett nationellt uppdrag och hösten 2018 kom utkastet *Ord och Handling- på väg mot en nationell biblioteksstrategi*. Den utgör grunden för en kommande strategi för hela landets biblioteksväsende.

Biblioteken har påverkats av de senaste årens snabba förändringar i samhället. De blir allt viktigare för olika grupper i samhället som inte har tillgång till information, språk och digitala verktyg. Digitaliseringen av vår vardag fortsätter och accelererar. Fler och fler samhällstjänster omvandlas och den enskilde medborgaren förväntas sköta sina ärenden digitalt hos myndigheter och företag. Det som tidigare var en naturlig service i samhället har lagts ut på livslång entreprenad till individen och biblioteket är för många enda platsen om man inte har dator och skrivare hemma. Många förväntar sig och behöver stöd i sin kontakt med myndigheter och företag och ofta är det den enskilda bibliotekarien som får avgöra om det finns möjlighet att hjälpa till. Det kan innebära att bedöma väldigt känsliga ärenden.

Bibliotek är en del av samhället och samhället en del av biblioteken. Det finns få platser idag som inte ställer några krav på individen att köpa eller prestera. Bibliotek idag är inte bara ett kunskapscenter och en plats att låna böcker på. Det är en mötesplats och ett kulturcentrum för medborgarna där man också ska kunna ta del av kulturella upplevelser. Det är en fristad och för många även en studie- och arbetsplats med tillgång till fri internetåtkomst och möjlighet att sitta ostörd.

Hässleholms kommuns biblioteksplan 2019-2022 gäller för all kommunal biblioteksverksamhet såsom folkbibliotek, skol- och gymnasiebibliotek och skolbibliotekscentral. Biblioteksverksamhet riktad mot förskola, vuxenutbildning, vård och omsorg. Den nya planen är en revidering av Biblioteksplanen 2014-2018 och beskriver riktningen för biblioteksverksamheten i Hässleholm fram till 2022.

Från och med den 1 januari 2019 sker en sammanslagning av Kulturförvaltningen och Fritidsförvaltningen och de får en gemensam nämnd.

1.1 Bibliotekets uppdrag enligt lag, riktlinjer och styrdokument

Hässleholms biblioteksplan har som utgångspunkt lagar, riktlinjer och styrdokument på internationell, nationell, regional och kommunal nivå. Artikel 19 i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna är grunden för all biblioteksverksamhet. Den säger att var och en har rätt till åsikt- och yttrandefrihet och att sprida information och idéer.

FN:s barnkonvention manifesterar barns lika rättigheter och värde. Varje barn har rätt till yttrandefrihet, tankefrihet, religionsfrihet och föreningsfrihet samt rätt att uttrycka sin mening och få sin åsikt beaktad. De har rätt till utbildning, information samt rätt till lek och fritid. Barn som tillhör en minoritet har rätt till sitt språk, sin kultur och sin religion.

UNESCO:s folkbiblioteksmanifest publicerades första gången 1949. Den tredje och nuvarande versionen kom 1994. Manifestet är en deklaration, och en rekommendation, att verka för en utveckling av folkbiblioteksverksamheten som främjar samsyn på folkbiblioteksväsendet både nationellt och internationellt. Folkbibliotekets uppgifter är att verka för läskunnighet, information, utbildning och kultur och främja läs- och skrivkunnighet samt att verksamheten i princip skall vara avgiftsfri. Tillgången till information är en förutsättning för ett medborgaransvar och för delaktighet i ett demokratiskt samhälle.

Unesco:s skolbiblioteksmanifest antogs 1999 i samarbete med IFLA. Manifestet är en deklaration och en rekommendation, att verka för en utveckling av skolbibliotekens verksamhet. Skolbiblioteken är en del i utbildningsväsendet och dess uppgifter omfattar att stödja och främja de utbildningsmål som anges i skolans målsättning och läroplaner. Skolbiblioteket verkar för att stärka elevers måluppfyllelse, läsglädje, skrivkunnighet och förmåga att söka och bearbeta information. Skolbiblioteket kan fullgöra dessa uppgifter genom att upprätta handlingsplaner och utveckla sina tjänster, genom urval och anskaffning av lämpliga informationskällor samt genom att erbjuda vägledning och undervisning med hjälp av utbildad personal.

Bibliotekslagen (SFS 2013:801) som trädde i kraft 2014-01-01 formulerar folkbibliotekets uppdrag enligt §2:

”Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Biblioteken/.../ ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrig. Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla.”

Vidare i lagtexten kan man uppmärksamma att prioriterade målgrupper är barn och ungdomar, personer med funktionsnedsättning, personer med annat modersmål än svenska samt de nationella minoriteterna.

Medier och tjänster präglas av allsidighet och kvalitet. Det ska finnas anpassade medier (som t ex litteratur på lättläst svenska, storstil och Daisy-böcker via inläsningstjänsten Legimus för talböcker)

för personer med funktionsvariationer, annat modersmål än svenska och de nationella minoriteterna.

Biblioteken ska öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i samhället och inte minst kulturlivet. En viktig del av uppdraget är att stödja och främja barn och ungas läsning och språkutveckling. Samtidigt ska det enskilda biblioteket tillgodose behovet av litteratur som inte finns på orten, så långt det är möjligt, genom det nationella systemet för fjärrlån.

Region Skånes biblioteksplan för 2017-2020 antogs i november 2017 och de kommer att rikta sina insatser och resurser till fyra områden inom biblioteksutveckling: Demokrati och fri åsiktsbildning, folkbibliotek för alla, digitalisering samt litteratur och läsfrämjande. Dessa stämmer väl in på de områden som Hässleholms bibliotek prioriterar att arbeta med och som tas upp som viktiga i denna plan.

Enligt 2 kap, 36 § i skollagen ska elever i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ha tillgång till skolbibliotek. I den reviderade versionen av **Lgr11 den 1 juli 2018 tillägg 2.8** förtydligas rektors ansvar för att skolbibliotekens verksamhet ska fungera som en del i undervisningen för att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens.

Hässleholms kommuns övergripande mål 2018:

Hässleholms kommun ska:

- ha en samhällsservice av hög kvalitet
- ge barn och unga en bra start i livet
- vara en hållbar tillväxtmotor
- ha en god ekonomi
- vara en attraktiv arbetsgivare
- ha en hållbar konsumtion

Hässleholms biblioteks ambition är att vara en attraktiv och synlig partner i sitt lokalsamhälle, och bidra till att nå kommunens övergripande mål.

Hässleholms kommun arbetar med att det i varje ärende ska anges hur barnperspektivet har beaktats, allt för att ytterligare stärka kommunens barnperspektiv.

2. Beskrivning av biblioteksverksamheten i Hässleholm

Biblioteksverksamheten i Hässleholms kommun består av folk- och skolbibliotek, samt biblioteksverksamhet riktade mot de i bibliotekslagen prioriterade målgrupperna i samverkan med andra förvaltningar. Skol- och folkbibliotek har delvis olika uppdrag och förutsättningar, lyder under delvis olika lagar och är i Hässleholm organiserade i olika förvaltningar.

Folkbiblioteket i Hässleholms kommun är stadsbiblioteket, bokbussen och biblioteken i Bjärnum, Hästveda, Sösdala, Tyringe, Vinslöv och Vittsjö, samt det digitala biblioteket. Biblioteken i Hästveda och Sösdala är integrerade folk- och skolbibliotek. Folkbibliotekens uppdrag finns formulerade i

bibliotekslagen och styrs av kulturnämnden. Sedan hösten 2013 ingår Hässleholms bibliotek även i bibliotekens Skåne Nordost-samarbete.

Hösten 2017 invigdes Hässleholms kommuns första meröppna bibliotek i Vinslöv. Det meröppna biblioteket har medfört en ökad tillgänglighet till biblioteket för de boende på orten genom att de kan besöka biblioteket under helger och alla kvällar i veckan. Meröppet bibliotek ska ses som ett komplement till ordinarie biblioteksverksamhet och även i fortsättningen krävs bemannade öppettider.

Biblioteket eget Makerspace för alla åldrar, Skaparbibblan, är en verksamhet som startade under 2016 för att möta behovet av, och utveckla, en fast plats på biblioteket för kreativt skapande. Sedan 2017 finns en lokal på andra våningen i stadsbiblioteket där kan man kostnadsfritt kan delta i olika workshops och pröva på återbrukshantverk, robotbyggande, papperspyssel, 3Dprinting, mm. Skaparbibblan samarbetar med andra aktörer i kommunen och föreningar och är en del av lovverksamheten för barn och ungdom. Material och erfarenheter från verksamheten används även på filialer och popup-bibbla.

Popup-bibbla är en uppsökande verksamhet. Med boklådor, informationsmaterial och ett flexibelt bibliotekssystem på en digital enhet når man bibliotekets tjänster utanför lokalen och samtidigt både nya och gamla besökare på platser i kommunen där det samlas folk. Det kan som exempel vara i Gallerian på Citylördagar och torget vid speciella tillfällen.

Skolbibliotek är en pedagogisk resurs i undervisningen vid kommunala grundskolor och gymnasieskolor som stödjer och främjar de utbildningsmål som gäller för skolan och i läroplanen. I Hässleholms kommun finns 26 skolbibliotek på grundskolorna, av dem har 3 skolor fackutbildade bibliotekarier varav 2 är på integrerade folk- och skolbibliotek. De andra skolorna har biblioteksansvariga lärare eller skolpersonal utan utbildning inom biblioteks- och informationsvetenskap. Det finns två gymnasieskolor och en gymnasiesärskola i Hässleholm. De två gymnasieskolorna har fackutbildade skolbibliotekarier. I Hässleholms kommun finns hittills ingen friskola som tecknat avtal med kommunens biblioteksverksamhet.

Skolbibliotekscentralen, SBC, är en central samordnande resurs för skolbiblioteken i kommunen och ger stöd till den personal som arbetar där. SBC ansvarar för bibliotekskatalogen FreeLib och ger elever och lärare tillgång till medier för olika behov utöver skolans egna resurser.

Skolbibliotekscentralen har fått extra resurser till att köpa in böcker på andra språk och för språkinläring. De ger stöd till elever och lärare i informationssökning och källkritik. Skolbibliotekens uppdrag finns formulerade i bibliotekslagen och styrs av barn- och utbildningsnämnden.

3. Samarbeten

Bibliotekslagen efterlyser starkare och tydligare samarbete mellan bibliotek och övriga kommunala verksamheter. Region Skånes kulturplan efterlyser också mer samverkan mellan bibliotek och aktörer från civilsamhället för att bredda och bättre nå ut med utbudet. *Ord och handling- ett utkast till en nationell biblioteksstrategi(2018)* har i sin analys tagit fasta på ett ökat samarbete mellan de olika biblioteksformerna i hela landet.

Biblioteken i Hässleholms kommun samverkar mer eller mindre formaliserat med flera kommunala förvaltningar, men även bibliotek i andra kommuner framför allt inom Skåne Nordost och Region Skåne. De deltar i skol- och folkbiblioteksnätverk både nationellt och internationellt samt med olika aktörer från den ideella sektorn, såsom studieförbund, hembygds- och kulturföreningar.

3.1 Samarbetet inom kommunen

Det kommunala samarbetet syftar till att på bästa sätt uppfylla de ovan uppräknade övergripande målen för kommunens verksamhet. Samverkan baseras på ömsesidigt ansvar mellan förvaltningarna att utveckla denna verksamhet. Det uttalade syftet från bibliotekens sida är att i dessa samarbeten nå ut med verksamheten till kommuninvånarna och särskilt till bibliotekets prioriterade målgrupper, dvs barn och unga, personer med annat modersmål än svenska och personer med funktionsnedsättningar.

Från och med den 1 januari 2019 kommer sammanslagningen mellan Kulturförvaltningen och Fritidsförvaltningen att påverka samarbetet.

Socialförvaltningen.

På biblioteken möter bibliotekspersonalen dagligen människor ur alla samhällsgrupper med olika behov. Flera av socialförvaltningens klienter besöker flitigt biblioteken i kommunen för att använda våra tjänster. Vi har kontakter med socialförvaltningen på chefsnivå för att förbättra och tydliggöra vårt ansvar gentemot medborgarna.

Det finns en regelbunden kontakt mellan stadsbibliotekets personal och Mobila teamet som arbetar med ungdomarna i kommunen. Personalen på Mobila teamet besöker stadsbiblioteket regelbundet och har en dialog om ungdomar i kommunen.

Barn- och utbildningsförvaltningen

Kulturförvaltningen samarbetar med BUN på många olika plan kring biblioteksverksamheten, i första hand genom skolbibliotekscentralen (SBC), samt på de integrerade folk- och skolbiblioteken. Exempel är utställningar, klassbesök, författarbesök och skapande skola. Samverkan mellan biblioteken och skolan och skolledningen på de två integrerade filialbiblioteken har ökat. SBC har ett nära samarbete med kommunens filialer, huvudbibliotek samt gymnasieskolorna. SBC:s uppdrag vänder sig i första hand till kommunens grundskola.

Förvaltningen för Arbetsmarknad och Kompetensutveckling

Biblioteken har kontakt med AK-förvaltningen och kulturförvaltningen har inlett ett samarbete för att stärka de vuxenstuderande på Svenska för invandrare (SFI), Grundvux, Särvux, Flexvux, Yrkeshögskolan Syd samt Lärcentrum på Norra Station. Studenter på Flexvux har tillgång till referenslitteratur på stadsbiblioteket. Det ökade utbudet av aktörer inom vuxenutbildning har medfört ökat antal låntagare och ett större tryck på kurslitteratur på folkbiblioteket.

Biblioteket i Hässleholm är del i olika samarbeten kring integration som AK-förvaltningens integrationsenhet har initierat. Det gynnar målgruppen att det finns flera nätverk som arbetar mot

samma mål, att underlätta integration. Det finns en regelbunden kontakt med SFI som kommer till visningar, språkcafé, bokprat och bokcirklar för nyanlända.

Magneten är en ny samarbetspartner för Skaparbibblan på biblioteket. Verksamheten drivs av Hässleholm Miljö AB och RSFI¹ och är både ett Makerspace, en återbruksbutik och en återvinningspunkt under ett och samma tak. Under hösten 2018 har medarbetare på Magneten besökt biblioteket och haft öppen skaparworkshop. Det har även förekommit samarbete kring program för barn med programmering och spel.

Omsorgsförvaltningen

Biblioteket samarbetar sedan länge med omsorgsförvaltningen genom bl. a. uppsökande verksamhet, så kallad "Boken kommer" och depositioner på äldreboenden i kommunen. Detta är ett samarbete som kommer att utvecklas ytterligare.

På olika former av boende finns många människor, även med funktionsvariationer, som behöver tillgång till litteratur och information utifrån egna behov och förutsättningar. Omsorgspersonalen har en viktig roll som förmedlare och inspiratörer till de boende och biblioteket kan stödja dem i deras arbete. Det kan även finnas möjligheter att exempelvis använda bokbussen för att nå ut till boenden.

3.2 Övriga samarbeten

Biblioteken i Hässleholm samverkar internationellt genom IFLA (International Federation of Library Associations) och nationellt genom deltagande i Svensk Biblioteksforening och andra grupper. Bibliotekschefen deltar i internationella erfarenhetsutbyten och representerar Sverige, och därmed Hässleholms bibliotek i internationella bibliotekssammanhang. Bibliotekspersonalen är representerad i Svensk Biblioteksforenings regionstyrelse och personalen deltar även utbildningar, kurser och arbetsgrupper.

Regionalt samverkar folkbiblioteket med Kultur Skåne i nätverk på olika nivåer. 2013 inleddes ett delregionalt samarbete i Skåne Nordost bestående av folkbiblioteken i Bromölla, Hässleholm, Hörby, Kristianstad, Osby och Östra Göinge. Samarbetet, kallat Snokabiblioteken, har ett gemensamt bibliotekssystem och sedan 2014 en gemensam digital arena; SNOKA. Samarbetet mellan Snokabiblioteken har bland annat inneburit en ökad tillgång till medier och den gemensamma digitala arenan ger en ökad möjlighet att låna om och reservera samt få en överblick över allt det som arrangeras på våra olika bibliotek. SNOKAbiblioteken har också medfört andra samarbeten inom till exempel integration, medieförsörjning, barnverksamhet och mångspråk. En gemensam medieplan, stärkt kompetensutveckling för personalen och en gemensam utvecklingsplan för Skåne Nordost-biblioteken är under arbete.

Biblioteket samverkar med civilsamhället såsom studieförbund, föreningar, ideella organisationer, men även med enskilda medborgare. Ett gott exempel är språkcaféerna som är ett samarbete med Röda Korset där vi träffas regelbundet för att prata lätt svenska tillsammans. Arkivens dag är ett årligen återkommande arrangemang som firas i hela landet och under flera år har biblioteket varit en plats och en samarbetspartner för de lokala arkiven och hembygdsföreningarna.

---

¹ RSFI (Resurs, Språk, Friskvård, Integration) ett projekt som är finansierat av Europeiska socialfonden

Köpmannaföreningen Citylördag är en samarbetspartner som ger biblioteket möjlighet att delta med pop-up-bibliotek och andra aktiviteter i samband med julfirande och långlördagar på stan.

Denna samverkan kan alltid utvecklas både när det gäller utställningar, föreläsningar, workshops, aktiviteter etc. eftersom det tillför biblioteket och samhället så mycket värde. Biblioteket kan vara en viktig del av den kulturella infrastrukturen i kommunen genom att tillhandahålla kompetens, lokal, teknik och strukturer för marknadsföring. Detta är del av Region Skånes kulturstrategi, den så kallade kulturhustanken för bibliotek.

Skolbibliotekscentralen samarbetar med de andra kommunerna i SKNO, biblioteken, förskolor, grundskolor, gymnasieskolor och skolbibliotekscentraler. SBC ingår i en regional nätverksgrupp som träffas regelbundet med syftet att på olika sätt arbeta för att lyfta skolbiblioteksverksamhet inom respektive kommun. Gymnasiebiblioteken samarbetar med ett nätverk av gymnasiebibliotek. Det är angeläget att hitta fungerande och formaliserade samarbeten mellan friskolor, folkbibliotek och SBC och tydliggöra hur detta samarbete ska se ut.

4. Digital delaktighet och digital utveckling

Ett av folkbibliotekens uppdrag är att ”verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet”, (Bibliotekslagen 7§) och skolbibliotekens särskilda pedagogiska fokus är att stärka alla elevers digitala och språkliga kompetens.

Digitaliseringen genomsyrar bibliotekens verksamhet, allt ifrån de egna systemen till förmedling av e-tjänster och kunskap om digitala verktyg till besökarna. Biblioteken har en självklar och viktig roll i arbetet med att hjälpa och utbilda människor i att använda digitala verktyg för att kunna ta del av information. En förutsättning för att biblioteken ska kunna uppfylla sina uppdrag är att den tekniska infrastrukturen och utrustningen som finns på våra folk- och skolbibliotek är adekvat. Biblioteket är helt beroende av att kommunens IT-avdelning på ett fungerande sätt ger stöd och möjlighet för att uppfylla detta.

Internetstiftelsens rapport *Svenskarna och internet*² visar på att den digitala klyftan, dvs mellan de som använder tekniken och de som inte gör det, stadigt krymper i Sverige. Men fortfarande är det en halv miljon svenskar som inte använder internet alls. Icke-användarna är överrepresenterade bland de med endast grund- eller folkskola, bland arbetslösa, sjukskrivna och pensionärer. Lågutbildade, arbetslösa och sjukskrivna känner sig mindre delaktiga i informationssamhället än personer med högre utbildning och upplever att det är svårare att exempelvis söka efter information på internet.³

4.1 Digidelcenter

Genom att skapa ett digitalt rum kan folkbiblioteken erbjuda såväl utrustning som vägledning för att motverka och minska den digitala klyftan. Med hjälp av användbar och tillgänglig teknik kan tillgången till den digitala arenan öka för medborgarna. I det digitala rummet kan personalen

---

² Internetstiftelsens rapport *Svenskarna och Internet* 2017 s. 120-122

handleda medborgarna i användandet av teknik för att underlätta för dem att ta del av digitala samhällstjänster, information om e-böcker, appar med mera. Bibliotekspersonalens kompetens och medvetenhet om digitala medier behöver stärkas för att digitaliseringens möjligheter ska tas tillvara.

På flera håll i landet pågår etablering av Digidelcenter på biblioteken till exempel i Helsingborg och Motala. Syftet är att öka den digitala delaktigheten hos medborgarna. I Hässleholms kommun finns i dagsläget en arbetsgrupp som diskuterar etablering av ett Digidelcenter och i arbetsgruppen ingår bland annat IT-avdelningen, biblioteket och medborgarservice.

Regeringen satsar 25 miljoner kronor per år i tre år för att med hjälp av biblioteken främja en ökad digital kompetens hos medborgarna. Satsningen, som kallas *Digital först – med individen i centrum*, görs genom att utbilda bibliotekspersonal på landets bibliotek. Att folkbiblioteken får uppdraget beror bland annat på deras höga trovärdighet och att det finns bibliotek i alla kommuner samt att bibliotekspersonalen har en förmåga att läsa av behov och anpassa insatser till olika individers behov. Bland de samarbetspartners som nämns i regeringens beslut nämns folkbildningens aktörer och civilsamhället, till exempel Digidel-nätverk⁴.

5. Teoretisk utgångspunkt

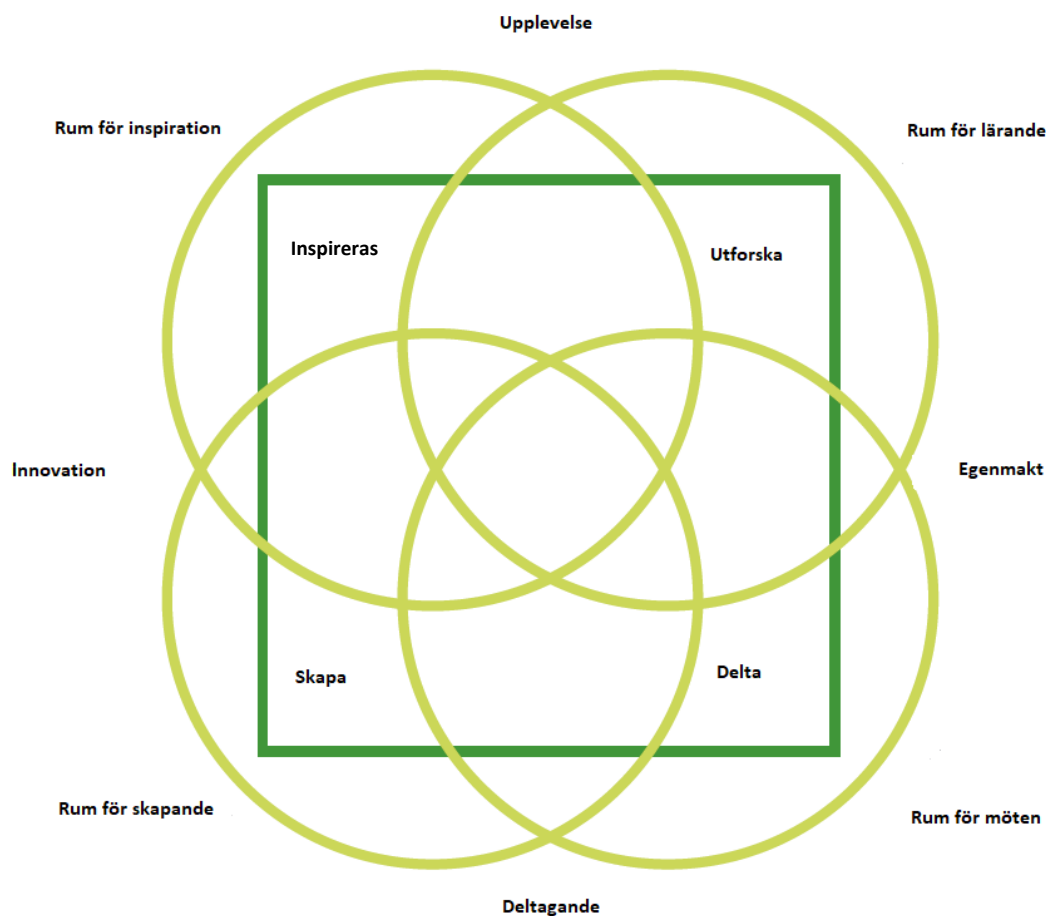
Vi vill i denna plan synliggöra folkbibliotekets olika roller och hur biblioteken kan uppfylla medborgarnas behov, önskemål och krav. Planen utgår från Jochumsen, Rasmussen och Skot-Hansens modell från "Folkbibliotekerna i vidensamfundet" från 2010. Den visar de funktioner som biblioteket har samt beskriver hur bibliotekens fyra rum/ fyra delar samspelar, överlappar och förutsätter varandra.

Modellen ska samtidigt ses som en vision och ett verktyg för biblioteksverksamheten (skol- och folkbibliotek, filialer, bokbuss och det digitala biblioteket). Det är detta Hässleholms kommuns bibliotek förhåller sig till och strävar efter när vi utvecklar verksamheten. Modellen beskriver bibliotekens uppgift att skapa förutsättningar för upplevelse, egenmakt, deltagande och inspiration hos användarna. Den använder begreppet rum för att beskriva olika aspekter på verksamheten:

- Rum för lärande
- Rum för inspiration
- Rum för möten
- Rum för skapande

---

⁴ <https://utveckling.skane.se/om-regional-utveckling/nyheter1/kultur/2018/tre-arig-statlig-satsning-pa-digitalt-kompetenslyft/> (2018-11-26 kl. 11.55)

(Jochumsen, Rasmussen och Skot-Hansen *Folkebibliotekerne i vidensamfundet*, 2010)

Modellen visar bibliotekets verksamhetsområden i form av fyra rum. De olika rummen behöver och förutsätter varandra. I samspelet dem emellan ligger bibliotekets kraft som demokratiskt verktyg och samhällelig resurs. Nedan presenteras rummen eller aspekterna var för sig uppdelat på folk- och skolbibliotek.

5.1 Rum för lärande

Biblioteken bidrar till alla medborgares möjlighet till delaktighet, fri åsiktsbildning och inflytande i de demokratiska processerna genom att ge tillgång till information, litteratur, databaser, föreläsningar, utställningar etc. utifrån användarens behov och nivå. Biblioteken tillgängliggör information, har ett pedagogiskt förhållningssätt i informationsarbetet och anordnar aktiviteter som stödjer det livslånga lärandet. Biblioteken ska förnya, förenkla och fördjupa information och en fungerande och modern IT-teknik är en förutsättning för arbetet.

Folkbibliotek

Biblioteket ska ge fri och obehindrad tillgång till litteratur, information och kunskap utifrån användarens behov och förutsättningar oavsett användarens ålder, funktionsnedsättningar eller språk. "Folkbiblioteken ska verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för

kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet” (Bibliotekslagen 7§). ”Biblioteken ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt” (Bibliotekslagen 2§).

Hässleholms bibliotek ska:

- vara en viktig aktör i det livslånga lärandet och värna om vars och ens rätt till fri åsiktsbildning genom att fritt tillgängliggöra information.
- erbjuda en arena för fri åsiktsbildning och utveckling i det demokratiska samhället.
- arbeta för att minska den digitala klyftan så att medborgarna ges möjlighet att känna makt över sin egen situation och känna att de är en del i det digitala samhället
- öka tillgången till den digitala arenan genom att skapa ett digitalt rum där medborgarna kan få hjälp och utbildning för att underlätta för dem att ta del av digitala tjänster

Skolbibliotek

”Skolbiblioteket ska främja elevernas läsning, läslust och lust att lära samt lära dem att bli biblioteksanvändare” och ”ge eleverna träning att värdera och använda information, oavsett form, samt ge dem insikt och förståelse för olika kommunikations former” (Unesco s 14)

Läsning och läslust bör vara särskilt prioriterat. En gedigen läsförmåga ligger till grund för elevens lärande och förmåga att ta till sig och hantera information och kunskap. Detta uppnås genom informationskompetens där man lär sig att söka, hantera och värdera information. Skönlitteratur spelar en viktig roll när man ska tolka och förstå sig själv och sin omvärld. Facklitteratur samt digitala källor bidrar till en teoretisk grund hos eleven. Skolbibliotekspersonalen har en viktig roll i att guida elever till kunskap. Detta gäller särskilt de elever som behöver extra stöd och hjälpmedel. Skolbiblioteket ska ha en bred kunskap kring anpassade medier och hjälpmedel och där ett fungerande samarbete med skolans specialpedagoger är av största vikt. Skolbiblioteket arbetar inkluderande och hjälper till att forma elever till demokratiska medborgare.

5.2 Rum för inspiration

Biblioteket ska vara ett rum för meningsfulla upplevelser, läsande, inspiration och berättande. Bibliotekets uppgift är att tillgängliggöra en så stor mångfald av litteratur och media som möjligt utifrån tilldelade resurser. Utbudet ska präglas av allsidighet och kvalitet för alla oberoende av ålder, funktionsnedsättning, språkliga eller lästekniska hinder.

Att ha verksamhet som inspirerar besökare och som gör att biblioteket kan bli mer konkurrenskraftig, genom att attrahera besökare med mer oväntade och starka upplevelser. Nya meningsfulla upplevelser som får oss att gå utanför våra invanda vanor kan förändra vårt sätt att se och uppleva omvärlden.

Folkbibliotek

”Biblioteken ska särskilt främja läsning och tillgång till litteratur” (Bibliotekslagen 7§). Folkbiblioteket arbetar därför för ett gränslöst, nyfiket och lustfyllt upplevelseläsande genom att inspirera och stimulera till läslust och skapa möjligheter för läsarna att dela läsoplevelser. Särskilt fokus på barn och unga, personer med annat modersmål än svenska och personer med funktionsnedsättningar.

”Biblioteket ska skapa och stärka läsvanor hos barn redan från tidig ålder.” (Unescos folkbiblioteksmanifest) och ”Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar (Bibliotekslagen 8§). Därför arbetar folkbiblioteket särskilt med att inspirera till barn och ungas lustläsande.

Hässleholms bibliotek ska:

- arbeta med folkbildning genom att arrangera olika typer av föredrag och workshops för alla åldrar
- stimulera till läslust med särskilt fokus på barn- och unga.
- vara en inspirerande och lustfylld och kreativ miljö
- vara aktiv och synlig på sociala medier och i det digitala biblioteket
- arbeta med en utvidgad upplevelse i form av varierande program och arrangemang

Skolbibliotek

”En viktig uppgift för skolan är att ge överblick och sammanhang. Skolan ska stimulera elevernas kreativitet, nyfikenhet och självförtroende samt vilja till att pröva egna idéer och lösa problem.” (Lgr11, s. 9) ”Huvuduppgiften för gymnasieskolan är att förmedla kunskaper och skapa förutsättningar för att eleverna ska tillägna sig och utveckla kunskaper.” (Gy11, s 6)

Personalen på skolbiblioteken ska inspirera elever och personal samt höja medvetenheten på skolan kring sin verksamhet. Det krävs en utåtriktad verksamhet och ett skolbibliotek i ständig rörelse för att uppnå attraktionskraft och för att påverka elever och personal positivt. Ett brett sortiment av skönlitteratur riktat till målgruppen är viktigt för att främja läslust och bidra till ökad läsförmåga. Skolbiblioteket ska främja interagerande och delaktighet mellan biblioteksansvarig, elever och personal.

5.3 Rum för möten

Biblioteket är det enda offentliga rum som ger plats för alla medborgare utan krav på motprestationer. Biblioteket är också en plats där man möter utbildad personal som kan vägleda i informationssökning, svara på frågor och ge lästips. Här ska inte endast informationshantering och kulturella upplevelser stå i centrum, utan också det kravlösa mötet människor emellan.

Biblioteket är samhällets vardagsrum, eller ”tredje platsen” mellan hem och arbete. Bibliotekets mobila verksamhet, bokbussen och de sex filialerna stärker den geografiska tillgängligheten och ses alla som viktiga delar av den kommunala folkbiblioteksverksamheten. Den lokala förankringen är viktig för funktionen som mötesplats. Biblioteken ska finnas nära medborgarna och vara tillgängliga för alla.

För att få en funktionell mötesplats ställs krav på att lokalerna ska möjliggöra möten i olika former. Därför krävs lokaler som är välkommande och tillgängliga med utrymme för spontant umgänge för alla åldrar och för att bemöta behoven hos personer med särskilda behov.

Folkbibliotek

”Biblioteket ska vara tillgängligt för alla” (Bibliotekslagen 6§).

Biblioteket i Hässleholm ligger nära centralstationen. Många av filialbiblioteken är också placerade i närheten av stationerna i de små samhällena runt Hässleholm dit man åka med lokaltåget.

Samarbetet mellan SKNO-biblioteken har resulterat i gemensam websida, snokabibliotek.se som är enkel och tillgänglig att navigera i. Information och marknadsföring för olika verksamheter kan lätt spridas och synliggöras på hemsidan.

Hässleholms bibliotek ska:

- arbeta för att öka tillgängligheten i verksamheterna.
- arbeta för att fler filialer i kommunen ska bli mer öppna bibliotek, utöver det som 2017 öppnade i Vinslöv.
- fortsätta att anordna IT-drop in, språkcaféer, bokcirklar, sagostunder och kreativa workshops.
- se till att finns rum för informella och organiserade möten.
- arbeta med och utveckla digitala mötesplatser.

Skolbibliotek

”Skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse.” (Lgr11, s. 7)

”Utbildningen ska främja elevernas utveckling till ansvarskännande människor, som aktivt deltar i och utvecklar yrkes- och samhällslivet. Den ska bidra till elevernas allsidiga utveckling” (Gy11, s 6)

Skolbiblioteket ska också fungera som ett studierum, där eleven både på och utanför lektionstid kan fördjupa sig inom ett ämne tillsammans med andra elever. Därför är det av vikt att bemanningen är täckande under skoldagen så att personalen kan vara den resurs som eleverna vänder sig till vid frågor. Skolbiblioteket ska, liksom ett folkbibliotek, symbolisera en demokratisk plats där personer ur alla samhällsskikt, kulturer och tillhörigheter möts. Tillgänglighet är en viktig faktor för att möjliggöra dessa möten.

5.4 Rum för skapande

Samhällsutvecklingens ökade krav på den enskilde individens är en utmaning även för myndigheter och institutioner.

Dagens akademiska forskning visar allt tydligare på sambandet mellan fysisk och kreativ aktivitet och förmågan att ta del av mer djuplodande kunskap. På allt fler platser i samhället dyker det upp möjligheter till analogt och digitalt hantverk och skapande som Makerspace, DigiLab, FabLab, stickcaféer, hantverkscaféer mm. DIY (do it yourself) är en av de hetaste trenderna. Den gemensamma nämnaren är delande av kunskap (peer to peer) och aktivt deltagande. Folkbiblioteket med sitt öppna rum och låga trösklar kan vara en ingång till detta och vägen till att våga ta del av det allt större utbudet av kreativa verksamheter och uttrycksmöjligheter.

Folkbibliotek

Biblioteket ska inte bara främja litteraturens ställning och intresset för bildning, utan även erbjuda kulturell verksamhet.

Skaparbibblan, som startade på Hässleholms stadsbibliotek 2016, har hämtad inspiration för sin verksamhet från bl. a Skaparbibblan på Vaggeryds bibliotek, Kreativitetet i Eslöv och även genom att delta i arrangemang som Makerspacedag i Växjö. Våra kunskaper som bibliotekarier kan mycket väl användas i folkbildande och kreativa verksamheter. Att arbeta med kreativt skapande på biblioteket ger den anställde möjligheten att använda personlig erfarenhet och kompetens och samtidigt utveckla sitt arbete. Det kan vara allt från att hålla i skrivarworkshops, drama och workshop med film till pyssel, robotskapande och olika former av hantverk. De färdigheter som inte återfinns bland personalen kan sökas utifrån och även bland besökarna. Det handlar om att man lär tillsammans och att det sker ett utbyte mellan de parter som deltar. Allas kompetens och kunskap är lika viktiga.

Hässleholms bibliotek ska:

- ha öppet för aktiviteter i rummet med Skaparbibblan så ofta det är möjligt
- med Skaparbibblan söka samarbete förvaltningsöverskridande men även samarbeta med studieförbund och alla delar av kulturförvaltningen.
- arbeta aktivt uppsökande med Skaparbibblan och hålla mobila workshops under året på filialer och andra platser utanför biblioteket, t ex på Markan och Hovdala.
- arbeta för att Skaparbibblan utvecklas till en möjlighet för självgående grupper att träffas och skapa tillsammans.

Skolbibliotek

Skolbiblioteket ska "erbjuda möjligheter att skapa och använda information som en väg till kunskap, förståelse, fantasi och glädje." (Unescos skolbiblioteksmanifest 1/2006, s.14). Det är viktigt att skolbiblioteket följer den allmänna utvecklingen och kan erbjuda tillgång till modern teknik, digitalkompetens och programmering. En av grundbultarna är att kunna erbjuda de personer som behöver extra stöd en bred kompetens inom området kring talböcker, nedladdning av dessa, punktskrift och andra hjälpmedel. Beståndet i skolbiblioteket måste också underhållas kontinuerligt och utvärderas för att vara så uppdaterat som möjligt.

6. Referenser

Bibliotekslagen, 2013:801 <http://rkrattsd.db.gov.se/SFSdoc/13/130801.PDF>

FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna, artikel 19

<https://www.regeringen.se/contentassets/d6d5653029e14e338a4b86f5f4b34c6b/fns-konventioner-om-manskliga-rattigheter>

FN:s barnkonvention <http://unicef.se/barnkonventionen>

GrLgr11 <https://www.skolverket.se/undervisning/gymnasieskolan/laroplan-program-och-amnen-i-gymnasieskolan>

Internetstiftelsens rapport Internet och svenskarna 2017

https://www.iis.se/docs/Svenskarna_och_internet_2017.pdf

Jochumsen, Rasmussen och Skot-Hansen *Folkebibliotekerne i vidensamfundet*, 2010

http://www.kulturstyrelsen.dk/fileadmin/publikationer/rapporter_oevrige/folkebib_i_vidensamfundet/pdf/Folkebib_i_videnssamf.pdf

Lgr11 <https://www.skolverket.se/undervisning/grundskolan/laroplan-och-kursplaner-for-grundskolan/laroplan-lgr11-for-grundskolan-samt-for-forskoleklassen-och-fritidshemmet>

Region Skåne – Digital först [https://utveckling.skane.se/om-regional-](https://utveckling.skane.se/om-regional-utveckling/nyheter1/kultur/2018/trearig-statlig-satsning-pa-digitalt-kompetenslyft/)

[utveckling/nyheter1/kultur/2018/trearig-statlig-satsning-pa-digitalt-kompetenslyft/](https://utveckling.skane.se/om-regional-utveckling/nyheter1/kultur/2018/trearig-statlig-satsning-pa-digitalt-kompetenslyft/)

Region Skånes biblioteksplan [https://www.skane.se/Public/Protokoll/Regionfullmäktige/2017-10-](https://www.skane.se/Public/Protokoll/Regionfullmäktige/2017-10-23/Regional%20biblioteksplan%20för%20Region%20Skåne/Regional%20biblioteksplan%20för%20Region%20Skåne%202017-2020.pdf)

[23/Regional%20biblioteksplan%20för%20Region%20Skåne/Regional%20biblioteksplan%20för%20Region%20Skåne%202017-2020.pdf](https://www.skane.se/Public/Protokoll/Regionfullmäktige/2017-10-23/Regional%20biblioteksplan%20för%20Region%20Skåne/Regional%20biblioteksplan%20för%20Region%20Skåne%202017-2020.pdf)

Skollagen 2010:800 <http://rkrattsd.db.gov.se/SFSdoc/10/100800.PDF>

Unescos folk- och skolbiblioteksmanifest <http://www.unesco.se/?infomat=folkbiblioteksmanifestet-skolbiblioteksmanifestet>